

2. Страхування: Навчальний посібник. 2-ге видання, виправлене. – Львів: «Новий Світ-2000», 2005. – 480 с. 25.
3. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с. Електронна версія підручника – [<http://enbv.narod.ru/text/Econom/fp/str/38.html>].
4. К.В. Страхование: Учебное пособие.— К.: МАУП, 1998. — 424 с. Електронна версія підручника – [<http://www.library.if.ua/book/114/2918.html>]
5. Методологія обліку страхової діяльності та аналіз платоспроможності страховика: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / В.С. Приходько; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2000. – 18 с. – укр.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Голяш І. Д.

*Середа Святослав,
студент групи РКМ-51*

ОБЛІК ВИТРАТ НА ПРИРОДООХОРОННУ ДІЯЛЬНІСЬ

Масштабність екологічних проблем пов'язаних із забрудненням навколишнього природного середовища спонукають науковців і бізнесменів до пошуку інструментів еколого-економічного управління, що базуються на принципах сталого розвитку. Основою такого управління є інформація про екологічні витрати, отримана шляхом дослідження екологічних аспектів діяльності підприємств, розробки механізму раціональної організації та методики їх обліку і аналізу.

Визначення природоохоронних витрат – це важливий етап в екологізації виробництва, що є актуальним як для національного господарства загалом, так і на рівні окремого підприємства. Пріоритет у вивченні екологічних витрат в колишньому Радянському Союзі належить професору Ю.Ю. Туниці, який у 70-х роках ХХ ст. вперше увів це поняття, запропонував відображати екологічні витрати в собівартості продукції, а також сформулював закон зростання екологічних витрат суспільства.

Якісний рівень здійснення природоохоронної діяльності на підприємстві залежить від багатьох чинників, серед яких основним є «повнота відображення витрат на охорону навколишнього природного середовища в обліку».

Нажаль в обліковій системі виділяють природоохоронні витрати в самостійну статтю калькуляції, вказується тільки про можливість включення їх в собівартість продукції. Проте виділення самостійної екологічної калькуляційної статті, на даний період розвитку природоохоронної діяльності підприємства є досить важливим питанням. На думку Стукова С. А., в першу чергу потрібно показувати статті не від їх питомої ваги в собівартості, а виходячи із потребностей підсилення контролю за певними витратами.

Виділення спеціальної статті дасть можливість планувати витрати на природоохоронну діяльність в залежності від виділених обсягів витрат і використовувати їх строго за призначенням, а також буде сприяти вдосконаленню їх розподілу між виготовленою продукцією.

Як зазначала Деміна Т.А. « виділення самостійної калькуляційної статті, потребує складання планової кошторису відповідних витрат, чого на даний час на підприємствах не робиться»[3]. Це дійсно так, більшість підприємств посилаються на незначну питому вагу екологічних витрат в собівартості продукції, яку спеціально занижують, через неможливість зібрати такі витрати в одне ціле, з одної сторони, і низького рівня природоохоронної діяльності – з іншої.

Враховуючи значну питому вагу екологічних витрат у структурі собівартості продукції та необхідність отримання інформації щодо їх обсягу Кондратюк О.М. пропонує свій склад окремої калькуляційної статті «Екологічні витрати» (Рис. 1) [3].

Екологічні витрати	Матеріали, паливо, енергія, вода для здійснення робіт екологічного характеру
	Заробітна плата працівників, зайнятих на роботах екологічного характеру, відрахування на соціальні заходи
	Амортизація основних засобів природоохоронного призначення
	Технічний огляд, поточний і капітальний ремонт основних засобів природоохоронного призначення
	Податки і платежі екологічного характеру
	Послуги екологічного характеру, надані іншими підприємствами (ремонт природоохоронного обладнання, знешкодження відходів)
	Витрати на збір, транспортування, переробку, утилізацію і зберігання відходів
	Рекультивация земель, садово-паркові та доглядні роботи
	Використання відходів (враховується)

Рис.1. Склад калькуляційної статті «Екологічні витрати»

В свою чергу Васькович І.М. класифікує природоохоронні витрати на дві групи:

- за джерелами покриття;
- за напрямками природоохоронної діяльності і вважає, що обсяг виробництва теж є класифікаційною ознакою при характеристиці природоохоронних витрат, частина з яких виникає в зв'язку з організацією та управлінням природоохоронною діяльністю, необхідністю проведення науково-дослідних робіт із цього напрямку, роботами щодо контролю за якістю продукції і навколишнім середовищем. Ці класифікаційні ознаки дають можливість вирішити проблеми ідентифікації досліджуваних нами витрат та визначити їх вплив на фінансовий стан підприємства [1].

У своїй класифікації витрат на природоохоронну діяльність Васькович І.М., не виділяє витрати на превентивні природоохоронні заходи, пов'язаних із недопущенням забруднення довкілля й раціональним використанням природних ресурсів. Незалежно від того, із яких джерел фінансуються ці витрати, вони входять до повного відтворювального циклу, тобто враховуються у кошторисно-калькуляційних розрахунках, плануються і відшкодовуються в установленому порядку.

Враховуючи зазначене, вважаємо за необхідне здійснити такі кроки щодо удосконалення методики планування та обліку витрат природоохоронного призначення.

По-перше, для чіткого планування і контролю витрат природоохоронного призначення доцільно до типової номенклатури статей калькуляції ввести спеціальну статтю «Витрати на природоохоронну діяльність». При цьому в основу підходу виділення окремої статті калькуляції буде покладено не принцип питомої ваги витрат, що вона характеризує у собівартості продукції, а принцип потреби у підвищенні контролю за окремими витратами. Такий підхід зніме проблему планування витрат природоохоронного призначення, дасть можливість скласти кошторис цих витрат, використовувати виділені обсяги витрат суто за призначенням, а також сприятиме удосконаленню їх розподілу між видами продукції.

Якщо підприємства з певних причин вважатимуть за недоцільне введення спеціальної статті калькуляції, то поточні витрати природоохоронного призначення можуть бути зібрані в окремій статті у складі загальновиробничих витрат, що зніме проблему розпорошеності витрат природоохоронного призначення у складі кошторисів інших

витрат і надасть їм власного статусу, а не складової витрат на охорону праці.

При складанні кошторису витрат на природоохоронну діяльність підприємства слід враховувати те, що вони мають комплексний характер, тобто серед них є змінні, розмір яких змінюється пропорційно до зміни обсягу виробництва (матеріали, що використовуються при нейтралізації шкідливих речовин), умовно-постійні, розмір яких слабо змінюється щодо обсягу виробництва (утримання пилозахисних та шлаконакопичувальних споруд) та постійні, розмір яких не змінюється зі зміною обсягів виробництва (утримання станцій нейтралізації води).

По-друге, для формування облікових даних про витрати природоохоронної діяльності доцільно відображати їх на спеціальному рахунку «Витрати природоохоронної діяльності», на необхідності введення якого до Плану рахунків бухгалтерського обліку вже неодноразово наголошувалося в економічній літературі [2,4].

Звичайно, реалізація цієї пропозиції дещо збільшить обсяг облікових робіт на підприємстві, але значно зменшить трудоємність одержання інформації про витрати на природоохоронну діяльність, оскільки відпаде потреба у такій кропіткій роботі, як вибірки та перегрупування даних первинного та аналітичного обліку, що знижує точність та достовірність отриманої таким чином інформації.

На нашу думку, доцільним є виділення рахунку «Витрати на природоохоронну діяльність», оскільки такі витрати, по-перше, навряд чи можна прямо відносити на собівартість конкретних видів продукції, тобто вони потребують певної бази розподілу; по-друге, вони мають комплексний характер; по-третє, за своїм характером мають загально-виробничі властивості, тобто пов'язані з виробництвом продукції опосередковано.

Для підприємств зі значним обсягом природоохоронної діяльності, що мають спеціалізовані цехи, надають іншим підприємствам екологічні послуги, окрім вказаного окремого рахунку, доцільно ввести такі субрахунки:

- у першому класі рахунків: основні засоби природоохоронного призначення; знос основних засобів природоохоронного призначення; придбання основних засобів природоохоронного призначення;
- у четвертому класі рахунків: фінансування природоохоронних заходів; резервний капітал на здійснення інвестицій у природоохоронну діяльність;

- у п'ятому класі рахунків: довгострокові екологічні зобов'язання;
- у шостому класі рахунків: оплата праці персоналу, зайнятого у природоохоронній діяльності; розрахунки з соціального страхування співробітників, зайнятих у природоохоронній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Васькович І.М. Природоохоронні витрати на виробничому підприємстві/ Васькович І.М.//Науковий вісник НЛТУ України. – 2010.
2. Галушкіна Т. П. Экономические инструменты экологического менеджмента (теория и практика) / Т. П. Галушкіна. – Одесса: ИПРЭЭИ НАН Украины, 2000. – 280 с.
3. Демина Т.А. Учет и анализ затрат предприятий на природоохранную деятельность /Т.А. Демина. – М.: Изд-во «Финансы и статистика», 1990. – 91 с.
4. Папінко В.З. Облік і аналіз природоохоронної діяльності підприємств хімічної промисловості України / автореферат дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: 08.06. 04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит/ Тернопільська академія народного господарства Тернопіль, Sam-Studio, 2004. – 20 с.
5. Семанюк В.З. Формування нових видів обліку та перспективи їх розвитку // Вісник ТНЕУ. – 2009.– Випуск 3. – С.12-116

Науковий керівник: к.е.н., доцент Семанюк В. З.

*Ситник Олег,
студент групи РКзм-52*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

З метою вдосконалення організації обліку та аналізу, скорочення витрат часу облікових працівників, підвищення оперативності обліку, аналізу і прийняття управлінських рішень, актуальним є проведення функціонально-вартісного аналізу облікової інформації.

Наявність значної кількості первинних документів з обліку операцій з основними засобами викликане значною розгалуженістю видів операцій з такими активами. Це вимагає дослідження можливостей мінімізації кількості реквізитів та показників документів з метою економії витрат часу облікових працівників.